

**СУПРОТСТАВЉАЊЕ САВРЕМЕНОМ
ОРГАНИЗОВАНОМ КРИМИНАЛУ И
ТЕРОРИЗМУ**

КРИМИНАЛИСТИЧКО-ПОЛИЦИЈСКА АКАДЕМИЈА
БЕОГРАД, 2011

Издавач
КРИМИНАЛИСТИЧКО-ПОЛИЦИЈСКА АКАДЕМИЈА
Београд, Цара Душана 196 (Земун)

За издавача
проф. др ГОРАН МИЛОШЕВИЋ
декан Академије

Главни и одговорни уредник
проф. др САША МИЈАЛКОВИЋ
руководилац научноистраживачког пројекта

Уредници
проф. др САША МИЈАЛКОВИЋ
доц. др ДРАГАНА КОЛАРИЋ
проф. др ДАНЕ СУБОШИЋ

Рецензенти
проф. др РАДОМИР МИЛАШИНОВИЋ
проф. др МИЛАН МИЛОШЕВИЋ
проф. др ЂОРЂЕ ЂОРЂЕВИЋ

Лектор
МИЛЕВА РАДОСАВЉЕВИЋ

Компјутерска припрема слоја
Scanner studio

Тираж
500 примерака

Штампа
Scanner studio, Београд

©2011 Криминалистичко-полицијска академија, Београд

ISBN 978-86-7020-202-3

This book (thematic collection of papers) is the result of the realisation of the Scientific Research Project entitled "Development of Institutional Capacities, Standards and Procedures for Fighting Organized Crime and Terrorism in Climate of International Integrations". The Project is financed by the Ministry of Education and Science of the Republic of Serbia (No 179045), and carried out by the Academy of Criminalistics and Police Studies in Belgrade (2011–2014). The leader of the Project is Associate Professor Saša Mijalković, PhD.

САДРЖАЈ

СТАНДАРДИ У СУПРОТСТАВЉАЊУ ОРГАНИЗОВАНОМ КРИМИНАЛУ И ТЕРОРИЗМУ

СТАНДАРДИ СУПРОТСТАВЉАЊА КОРУПЦИЈИ У УСЛОВИМА ЕВРОПСКИХ ИНТЕГРАЦИЈА Драгана Коларић.....	1
РАЗВОЈ И ПРИМЕНА КОНЦЕПТА БЕЗБЕДНОСНЕ КУЛТУРЕ У СУПРОТСТАВЉАЊУ ТЕРОРИЗМУ Светлана Станаревић, Љубинка Катић.....	15
ПОВЕЗАНОСТ МОРФОЛОШКИХ КАРАКТЕРИСТИКА И ТАЧНОСТ УПОТРЕБЕ ПИШТОЉА КОД ЖЕНА ПОЛИЦАЈАЦА У СРБИЈИ Горан Вучковић, Данијела Спасић, Трајан Антић.....	27
ПРЕВЕНЦИЈА ЗЛОУПОТРЕБЕ ОПОЈНИХ ДРОГА КРОЗ СТРАТЕГИЈУ СМАЊИВАЊА ПОТРАЖЊЕ ЗА ОПОЈНИМ ДРОГАМА Славиша Вуковић.....	43
СТАНДАРДИ ЗА БЕЗБЕДНЕ ШКОЛЕ СА ОСВРТОМ НА ПОЛИЦИЈСКУ УПРАВУ КРАГУЈЕВАЦ Радивоје Дашић, Божидар Оташевић.....	57
METHODICAL INTELLIGENCE ELABORATION Saša Mijalković, Dragan Manojlović.....	67

ИНСТИТУЦИОНАЛНИ КАПАЦИТЕТИ ЗА СУПРОТСТАВЉАЊЕ ОРГАНИЗОВАНОМ КРИМИНАЛУ И ТЕРОРИЗМУ

УПРАВНА И СУДСКА КОНТРОЛА ПРАВНИХ АКТА ПОЛИЦИЈЕ Мирослав Живковић, Радомир Зекавица.....	79
УЛОГА СПЕЦИЈАЛНЕ ЈЕДИНИЦЕ ПОЛИЦИЈЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ У БОРБИ ПРОТИВ ТЕРОРИЗМА Горан Амицић, Гојко Шетка.....	91
УЧЕШЋЕ ВАТРОГАСНО-СПАСИЛАЧКИХ ЈЕДИНИЦА У СУЗБИЈАЊУ ГРАЂАНСКИХ НЕРЕДА Драган Млађан, Далибор Кекић.....	101
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА КАО ВАНПРАВНИ МЕХАНИЗАМ КОНТРОЛЕ БЕЗБЕДНОСНОГ СЕКТОРА Дарко Симовић, Сретен Југовић, Драгутин Аврамовић.....	115

ПРОЦЕДУРЕ У СУПРОТСТАВЉАЊУ ОРГАНИЗОВАНОМ КРИМИНАЛУ И ТЕРОРИЗМУ

БОРБА ПРОТИВ НАСИЉА НА СПОРТСКИМ И ЈАВНИМ МАНИФЕСТАЦИЈАМА У СРБИЈИ – ЛЕГИСЛАТИВНА РЕШЕЊА И АКТИВНОСТИ ПОЛИЦИЈЕ Горан Милошевић, Жељко Никач.....	129
КРИВИЧНОПРАВНИ И КРИМИНАЛИСТИЧКИ АСПЕКТИ ПРИМЕНЕ ОВЛАШЋЕЊА НА УВИД У СТАЊЕ БАНКАРСКИХ РАЧУНА И РАЧУНАРСКУ ОБРАДУ ДОБИЈЕНИХ ПОДАТАКА У ФИНАНСИЈСКИМ ИСТРАГАМА Милан Жарковић, Оливер Лајић, Звонимир Ивановић.....	139
ПОЛИЦИЈСКО САСЛУШАВАЊЕ И ПРЕГОВАРАЊЕ КАО ПОСЕБНИ ОБЛИЦИ КОМУНИКАЦИЈЕ У ПОЛИЦИЈСКОМ ПОСТУПАЊУ Ненад Милић, Дане Субошић.....	149
ЗНАЧАЈ ИДЕНТИФИКОВАЊА ВИКТИМОГЕНИХ ФАКТОРА ЗА ПОСТУПАК ДОКАЗИВАЊА КРИВИЧНИХ ДЕЛА Зоран Ђурђевић, Ненад Радовић.....	165
МОДЕЛИ ИСТРАГЕ У ФУНКЦИЈИ СУПРОТСТАВЉАЊА ОРГАНИЗОВАНОМ КРИМИНАЛИТЕТУ И ТЕРОРИЗМУ Александар Бошковић, Радосав Рисимовић.....	175
УЗРОЦИ И ПОСЛЕДИЦЕ ПОЛИЦИЈСКОГ СИНДРОМА „ПРЉАВОГ ХАРИЈА“ Зоран Кесић.....	187
ФЕНОМЕНОЛОГИЈА И НАУЧНО ИСТРАЖИВАЊЕ САВРЕМЕНОГ ОРГАНИЗОВАНОГ КРИМИНАЛА И ТЕРОРИЗМА	
ТЕРОРИЗАМ – РЕАЛНА ОПАСНОСТ ДАНАШЊИЦЕ ИЛИ.. Јован Ђирић.....	207
ТЕРОРИЗАМ И РЕЛИГИЈА Мина Зиројевић, Марко Николић.....	219
ТЕРОРИСТИЧКИ АКТИ КАО <i>ACTUS REUS</i> МЕЂУНАРОДНИХ КРИВИЧНИХ ДЕЛА Тијана Шурлан.....	229
ПОГЛЕД КРОЗ ИСТОРИЈСКУ ПРИЗМУ ОРГАНИЗОВАНОГ КРИМИНАЛА Дарко Маринковић, Марија Благојевић.....	251

СТАНДАРДИ СУПРОТСТАВЉАЊА КОРУПЦИЈИ У УСЛОВИМА ЕВРОПСКИХ ИНТЕГРАЦИЈА

Драгана Коларић

Криминалистичко-полицијска академија, Београд

Апстракт: Корупција представља једну од најважнијих тема међународне криминалне политике. Из тих разлога, веома је важно утврдити постоје ли у нашој земљи, посматрано са аспекта кривичноматеријалног права, задовољавајућа решења или критеријуми које постављају међународни документи треба да нас подстакну на размишљање о реформи, односно допуни нашег законодавства. Кривично законодавство Републике Србије у великој мери испуњава стандарде које је поставила Кривичноправна конвенција о корупцији Савета Европе. У раду се разматра трећи евалуациони извештај GRECO за Републику Србију – инкриминације (ETS 173 и 191) и препоруке које су том приликом упућене нашој земљи. Такође, представљају се решења и приступ Кривичног законика Црне Горе који се новелама из 2010. и 2011. значајно издвојио када је у питању борба против корупције, у односу на остале земље у региону.

Кључне речи: корупција, кривично дело, Кривични законик Србије, подмићивање, међународни документи, GRECO, Кривични законик Црне Горе

Уводна разматрања

Када се разматрају етиолошка и феноменолошка обележја корупције, онда се мора истаћи да су узроци корупције везани за сиромашну материјалну основу друштва, недостатак демократије и поштовања принципа правне државе, социјалну неједнакост, кризу морала, као и да су присутни разни облици корупције у многим областима, да је изражена њихова динамика и да се стално прилагођавају друштвеним односима и приликама који су карактеристични за сваку земљу. (Бошковић, 2004: 10). Док се криминалисти и криминолози више занимају за емпиријска истраживања корупције, с кривичноправног гледишта, значајно је првенствено догматско кривичноправно поступање са скупом проблема корупције (Überhofen, 1999). То значи систематско научно излагање и проучавање корупције. Зачуђујуће је колико су материјално-кривичноправне норме биле уско постављене на подручју једне од најважнијих тема међународне и националне политике сузбијања криминалитета. Још су некадашњи владари добро знали за изреку да „Вода може да држи брод, али може исто тако и да га преврне, а опасност од превртања брода потиче од похлепе службеника која изазива отпор народа“ (Baisen, 1995). Кривично законодавство Републике Србије у великој мери испуњава стандарде које су поставили међународни документи у области борбе против корупције.¹ Предмет нашег посматрања биће Кривичноправна конвенција

¹ Groupe of States against corruption, Third Evaluation Round, Evaluation Report on the Republic of Serbia-Incriminations (ETS 173 and 191, GPC 2), Adopted by Greco at its 48 th Plenary Meeting (Strasbourg, 27 September – 1 October 2010).

о корупцији Савета Европе², као и мере које је Република Србија предузела у правцу усаглашавања с њом. Кривичноправну конвенцију Савета Европе о корупцији сматрамо једним од најзначајнијих докумената у области супротстављања корупцији. Она је допуњена 2003. године. Наиме, сматрајући да је потребно да се допуни Кривичноправна конвенција о корупцији, државе чланице Савета Европе и друге државе потписнице усвојиле су Додатни протокол на Кривичноправну конвенцију чији је циљ инкриминисање активног и пасивног подмићивања домаћих и страних арбитра, као и домаћих и страних поротника.³ На тај начин Протокол треба да допринесе ефикаснијем сузбијању корупције, као и унапређењу међудржавне сарадње у борби против ње. Термин „арбитар“ тумачи се у складу с домаћим правом држава страна уговорница овог Протокола, али, у сваком случају, означава особу која је, по основу споразума о арбитражи, позвана да донесе правно обавезујућу одлуку у спору који јој поднесу странке споразума. Термин „поротник“ тумачи се у складу с домаћим правом држава страна уговорница овог Протокола, али, у сваком случају, означава особу која учествује као непрофесионални члан заједничког тела, чија је дужност да одлучи о кривици оптуженог у судском поступку.⁴

Кривични законик Републике Србије и коруптивна кривична дела

Кривична дела намењена сузбијању корупције у Кривичном законик у Србије сврстана су у групу кривичних дела против службене дужности. То су: злоупотреба службеног положаја (члан 359. КЗ), трговина утицајем (члан 366. КЗ), примање мита (члан 367. КЗ) и давање мита (члан 368. КЗ).

Подмићивање као кривично дело се, како у актуелној кривичноправној теорији и пракси тако и у одредбама Конвенција, дели на пасивно и активно. Кривично дело примања мита назива се пасивно подмићивање, а кривично дело давања мита активно подмићивање. Уопштено, реч је о две стране једне медаље када један учинилац нуди, обећава или даје корист, а други прихвата понуду, обећање или поклон (Стојановић & Коларић, 2010: 158).

КЗ Србије у члану 367. регулише примање мита. Према тој одредби право пасивно подмићивање (став 1) постоји када службено лице, непосредно или посредно, захтева или прими поклон или другу корист или прими обећање поклона или друге користи за себе или другог да у оквиру свог овлашћења изврши службену радњу коју не би смело извршити или да не изврши службену радњу коју би морало извршити. Неправо пасивно подмићивање (став 2) представља лакши облик подмићивања од правога пасивног подмићивања и постоји када службено лице, непосредно или посредно, захтева или прими поклон или другу корист или које прими обећање поклона или друге користи за себе или другог да у оквиру свог службеног овлашћења изврши службену

2 Конвенција је отворена за потписивање 27. јануара 1999. године, а ступила је на снагу 1. јула 2002. године. Наша земља ратификовала је ову Конвенцију и на тај начин преузела обавезу да одредбе свог закона усклади са овим извором права. Види: *Службени лист СЦГ*, Међународни уговори, бр. 2/2002.

3 Уговор отворен за потписивање 15. маја 2003. године и ступио на снагу 1. фебруара 2005. године. Додатни протокол уз Кривичноправну конвенцију о корупцији наша земља ратификовала је 6. новембра 2007. године. Види: *Службени гласник РС* – Међународни уговори, бр. 102/2007.

4 Additional Protocol to the Criminal Law Convention on Corruption (ETS No. 191), Explanatory Report.

радњу коју би морало извршити или да не изврши службену радњу коју не би смело извршити. Ако су радње из ст. 1. и 2. предузете у вези са откривањем кривичног дела, покретањем или вођењем кривичног поступка, изрицањем или извршењем кривичне санкције, онда постоји тежи облик кривичног дела примање мита (став 3). Најлакши облик пасивног подмићивања јесте накнадно пасивно подмићивање и оно постоји када службено лице после извршења, односно неизвршења службене радње, наведене у ст. 1. до 3. овог члана, а у вези с њом, захтева или прими поклон или другу корист (став 4). Као извршилац свих облика кривичног дела јавља се само службено лице. Одговорно лице у предузећу, установи или другом субјекту може бити извршилац дела из ст. 1, 2, и 4.⁵ Као извршилац се може јавити и страном службено лице (Стојановић & Перих 2009: 323).

Давање мита прецизирано је у члану 368. КЗ Србије. Радња извршења правог активног подмићивања (став 1) састоји се у чињењу, нуђењу или обећању поклона или друге користи службеном лицу или другом лицу да службено лице у оквиру свог службеног овлашћења изврши службену радњу коју не би смело извршити, или да не изврши службену радњу коју би морало извршити или ко посредује при оваквом подмићивању службеног лица. Неправо активно подмићивање (став 2) представља лакши облик у односу на право активно подмићивање и постоји када се мито даје службеном или другом лицу да службено лице у оквиру свог службеног овлашћења изврши радњу коју би и иначе морало да изврши, односно да не изврши радњу коју и иначе не би смело да изврши. Накнадно активно подмићивање (за разлику од накнадног пасивног подмићивања) није инкриминисано. Право и неправо активно подмићивање постоји и када је мито дато, обећано или понуђено страном службеном лицу (став 3). Предвиђен је и посебан факултативни основ за ослобођење од казне (став 4) када учинилац дела из ст. 1. до 3. пријави дело пре него што је сазнао да је дело откривено. Кривично дело давања мита постоји и када је мито дато, понуђено или обећано одговорном лицу у предузећу, установи или другом субјекту (став 5).

Кривично дело трговина утицајем има своје место у члану 366. Кривичног законика Србије. Пре усвајања Закона о изменама и допунама Кривичног законика Србије⁶ носило је назив *противзаконито посредовање*. Сада је и назив кривичног дела *трговина утицајем* усаглашен с релевантним међународним документима. За разлику од кривичних дела примања и давања мита, овде је у оквиру једног кривичног дела прописан и активни и пасивни облик. Пасивна трговина утицајем постоји када неко лице захтева или прима награду или

5 Под службеним лицем, у смислу члана 112. ст. 3. Законика, сматра се: лице које у државном органу врши службене дужности; изабрано, именовано или постављено лице у државном органу, органу локалне самоуправе или лице које стално или повремено врши службене дужности или службене функције у тим органима; лице у установи, предузећу или другом субјекту, којем је поверено вршење јавних овлашћења, које одлучује о правима, обавезама или интересима физичких или правних лица или о јавном интересу; службеним лицем сматра се и лице којем је фактички поверено вршење појединих службених дужности или послова; војно лице осим кад су у питању одредбе Главе тридесет треће (Кривична дела против службене дужности) овог законика. Под одговорним лицем, у смислу члана 112. ст. 5. Законика сматра се: власник предузећа или другог субјекта привредног пословања или лице у предузећу, установи или другом субјекту којем је, с обзиром на његову функцију, уложена средства или на основу овлашћења, поверен одређени круг послова у управљању имовином, производњи или другој делатности или у вршењу надзора над њима или му је фактички поверено обављање појединих послова. Одговорним лицем сматра се и службено лице када су у питању кривична дела код којих је као извршилац означено одговорно лице, а у овом закону нису предвиђена у глави о кривичним делима против службене дужности, односно као кривична дела службеног лица.

6 Сл. Гласник РС, бр. 72/2009.

какву другу корист за себе или другог, непосредно или преко трећег лица, да коришћењем свог службеног или друштвеног положаја или стварног или претпостављеног утицаја, посредује да се изврши или не изврши нека службена радња (став 1). Ово је основни облик кривичног дела за чије постојање није потребно да је дошло до посредовања. Довољно је да је довршена радња извршења, тј. да је неко захтевао или примио награду или другу корист у циљу посредовања. Посредовање се овде односи на неку службену радњу која је сама по себи дозвољена, односно која је само у једном ширем смислу противзаконита, иначе би било у питању кривично дело из става 3. Наравно, потребно је да лице које захтева или прима поклон или другу корист има такав службени или друштвени положај или стварни или претпостављени утицај који може одлучујуће да делује приликом посредовања. Према томе, извршилац је овде лице које има одређени службени или друштвени положај или стварни или претпостављени утицај. Тежи облик постоји када неко користећи свој службени или друштвени положај или стварни или претпостављени утицај посредује да се изврши службена радња која се не би смела извршити или да се не изврши службена радња која би се морала извршити (став 3). Радња извршења код овог облика јесте посредовање, тј. противзаконито посредовање. Разлика у односу на претходни облик је у томе што није потребно код овог облика дела да је извршилац примио награду или какву другу корист за посредовање.

Активно противзаконито посредовање састоји се у непосредном или преко трећег лица обећању, нуђењу или давању награде или какве друге користи другом лицу да оно коришћењем свог службеног или друштвеног положаја или стварног или претпостављеног утицаја посредује да се изврши или не изврши нека службена радња (став 2). Тежи облик постоји када се предузима иста радња, али у циљу да друго лице користећи свој службени или друштвени положај или стварни или претпостављени утицај посредује да се изврши службена радња која се не би смела извршити или да се не изврши службена радња која би се морала извршити (став 4).

Када је за посредовање из ст. 3. захтевана или примљена награда или каква друга корист, онда постоји тежи, квалификовани облик кривичног дела из става 3 (став 5). У случају да посредовање није извршено, а захтевана је или примљена награда или каква друга корист, постојаће покушај дела из става 5. у вези са ставом 3.

Законодавац кажњава све облике овог кривичног дела и када су учињена од стране лица које има статус страног службеног лица (став 6).

Још једно кривично дело сматрамо типичним за сузбијање корупције. То је злоупотреба службеног положаја. Она, према КЗ Србије (члан 359) има свој основни, тежи и најтежи облик. Основни облик кривичног дела постоји када службено или одговорно лице искоришћавањем свог службеног положаја или овлашћења, прекорачењем границе свог службеног овлашћења или невршењем своје службене дужности прибави себи или другом физичком или правном лицу какву корист, другом нанесе какву штету или теже повреди права другог (став 1). Тежи облик кривичног дела постоји ако је извршењем дела из става 1. прибављена имовинска корист у износу преко четиристопедесет хиљада динара (став 2) Најтежи облик кривичног дела квалификован је, такође, висином прибављене имовинске користи и постоји ако та вредност прелази износ од милион и петсто хиљада динара.

Радња извршења основног облика има три прописана облика. То су: искоришћавање службеног положаја или овлашћења, прекорачење граница службеног положаја или овлашћења или невршење службене дужности. Искоришћавање службеног положаја или овлашћења постоји када службено лице предузима радњу, коју је иначе овлашћен да предузме, али то не чини у интересу службе, већ у сопственом интересу или интересу неког трећег лица, или на штету интереса неког лица. То значи да је радња коју предузима службено лице у оквирима његовог овлашћења, али је он не предузима ради заштите службених интереса. Овај облик кривичног дела, према ставовима судске праксе, постоји у следећим случајевима. Када припадник саобраћајне полиције, при обављању послова контроле јавног саобраћаја, искористи свој службени положај и прибави себи противправну имовинску корист на тај начин што наплати већи износ за мандантну казну, а изда потврду на мањи износ, или када шалтерска службеница клиничког центра изда лажне рачуне за трошкове лечења на име окривљене која их наплаћује од осигуравајућег завода у другој земљи или када окривљени по уговору о продаји робе испоручује мању количине робе од уговорене, а разлику у роби присваја. Прекорачење граница службеног положаја или овлашћења подразумева да учинилац кривичног дела, објективно, излази ван оквира свог овлашћења. Радња коју он предузима није дозвољена по правилима службе. Овај облик постоји када, нпр., припадник полиције као службено лице затекне на месту извршења учиниоца кривичног дела па га претресе и од њега одузме новац, тражећи од њега да му донесе још како против њега не би подносио кривичну пријаву. Код трећег облика радње извршења који се састоји у невршењу службене дужности потребно је да, као и код претходног облика, постоји злоупотреба у објективном смислу. Учинилац не врши службену радњу из оквира свог овлашћења коју је био дужан да изврши. Овај вид кривичног дела чине, нпр., лекар и медицински техничар, који су запослени у клиничком центру, када невршењем службене дужности, нанесу штету установи у којој раде на тај начин што укажу лекарску помоћ а то пропусте да евидентирају у службеном протоколу и та услуга остане ненаплаћена (Стојановић & Коларић, 2010: 155).

Последица кривичног дела је прибављање себи или другом какве користи, или наношење какве штете другом или тежа повреда права другог. У судској пракси последица дела најчешће се састоји у прибављању имовинске користи, али, по схватању исте, то може бити каква корист како имовинска, тако и неимовинске природе, којом се ствара повољнији положај за одређено лице. Појам користи се, дакле, екстензивно тумачи.

Кривично дело је довршено када је прибављена каква корист, другом нанета каква штета или су теже повређена права другог. Ако је предузета радња извршења у намери да се постигне корист, тј. довршена је радња извршења, службени положај је злоупотребљен, а последица дела није наступила, постојаће покушај овог кривичног дела.

Извршилац кривичног дела је службено лице или одговорно лице.

Трећи евалуациони извештај GRECO за Републику Србију — инкриминације

GRECO (Група земаља за борбу против корупције) је механизам Савета Европе осмишљен пре свега ради унапређења антикорупцијских прописа и њихове примене у земљама чланицама, а пре свега примене антикорупцијских конвенција Савета Европе. Наша земља је чланица GRECO од 2003. године.⁷

Главни део процеса у GRECO одвија се кроз евалуације које врше квалификовани представници земаља чланица у другим земљама чланицама. Евалуације се одвијају кроз кругове у којима се испитују поједина питања битна за борбу против корупције. Некадашња СЦГ била је предмет разматрања у првом и другом кругу евалуације. Посете евалуатора обављене су током 2005, а њихов извештај усвојен је и објављен у јулу 2006. Резултат тог извештаја је 25 обавезујућих препорука (за Србију). Текућа, трећа рунда евалуације GRECO-а (започета 1. јануара 2007. године) бави се двама темама: 1) инкриминације (које морају бити усклађене с Кривичноправном конвенцијом о корупцији Савета Европе (ЕТС 173) и члановима 1–6 њеног Додатног протокола (ЕТС 191) и 2) транспарентност финансирања политичких партија.⁸ Предмет наше анализе биће прва тема.

Република Србија је Кривичноправну конвенцију о корупцији (ЕТС 173) ратификовала 18. децембра 2002. године. Конвенција је у Србији ступила на снагу 1. априла 2003. године. Додатни протокол уз Кривичноправну конвенцију (ЕТС 191) Србија је ратификовала 8. јануара 2008. године, а ступио је на снагу 1. маја 2008. године. Србија се није уздржала од примене било које одредбе Кривичноправне конвенције о корупцији и њеног Додатног протокола. Кривични законик Републике Србије је мењан и допуњаван неколико пута ради његовог бољег усаглашавања с међународним захтевима.

Евалуациони тим GRECO-а (у даљем тексту ГЕТ) налази да законодавство Србије у великој мери испуњава захтеве Кривично-правне Конвенције о корупцији (ЕТС 173) (у наставку: Конвенција). Имајући то у виду, ГЕТ је идентификовао ограничен број прилично специфичних недостатака.

Наиме, подмишљање као кривично дело (укључујући и приватни сектор) инкриминисано је двема одредбама, чланом 367. Кривичног законика (примање мита) и чланом 368. Кривичног законика (давање мита). Ове одредбе обухватају све типове кривичних дела пасивног (захтевање или примање поклона или друге користи или примање обећања поклона или друге користи) и активног подмишљања (давање, нуђење или обећање поклона или друге користи) који се наводе у Конвенцији. Такође су покривене и имовинска и неимовинска корист, као и корист трећег лица. GRECO евалуациони тим поздравља чињеницу да Србија такође инкриминише накнадно пасивно подмишљање које постоји када службено лице после извршења, односно неизвршења службене радње, а у вези с њом, захтева или прими поклон или другу корист.⁹

7 У јулу 2003. године Србија и Црна Гора постале су пуноправни члан Групе држава за борбу против корупције (GRECO) и на тај начин сврстале се у ред земаља које су активно укључене у израду и спровођење важних међународних докумената у области борбе против корупције. Ова институција има задатак да промовише сарадњу у области борбе против корупције, организованог криминалитета и прања новца, као и да унапређује способности држава чланица у препознавању недостатака у националним механизмима и подстиче законске, институционалне и практичне реформе. У раду ове институције учествују и САД, иако нису члан Савета Европе и активно сарађују са овом организацијом у антикорупцијским активностима.

8 Groupe of States against corruption, Third Evaluation Round, Evaluation Report on the Republic of Serbia-Incriminations (ETS 173 and 191, GPC 2), Adopted by Greco at its 48 th Plenary Meeting (Strasbourg, 27 September – 1 October 2010).

9 Ibidem, p. 15.

ГЕТ истиче потребу да све врсте поклона или какве друге користи буду покривене Кривичним закоником у мери у којој би такве користи биле од утицаја на деловање јавних, државних службеника. Нагласили су да, иако извесни ситни поклони могу бити друштвено прихватљиви, у Кривичном законнику мора се примењивати критеријум нетолеранције на овакве поклоне.¹⁰

Када се говори о подмићивању у јавном сектору, према важећем Кривичном законнику радње морају бити „у оквиру службеног овлашћења“. То би у пракси значило да чињења или нечињења која не спадају у службена овлашћења, или законом утврђене надлежности службеног лица, а које он може да изврши због функције коју обавља, не би биле директно обухваћена одредбама о подмићивању (на пример, давање приступа поверљивим информацијама којима јавни званичници имају приступ током вршења своје функције у ситуацији када сакупљање или откривање таквих информација није стриктно у делокругу надлежности тог званичника). Према ставу GRECO евалуационог тима, овај концепт је ужи од услова чланова 2. и 3. Конвенције. ГЕТ препоручује да се користи формулација „службена или друга радња“ код подмићивања у јавном сектору, тј. **предузимање законодавних мера које осигуравају да кривично дело активног и пасивног подмићивања у јавном сектору покрива сва извршења у току вршења функције јавног званичника, било да се она налазе у оквиру надлежности јавног званичника или не.**¹¹

Када је у питању Додатни протокол на Кривичноправну конвенцију о корупцији који захтева да домаћи и страни арбитри и поротници буду експлицитно обухваћени одредбама о подмићивању, ГЕТ истиче да формулација појма службеног лица (члан 112. ст. 3) и страног службеног лица (члан 112. ст. 4) омогућава да домаћи поротници и арбитри буду покривени релевантним одредбама које се тичу кривичног дела давања/примања мита, док када су у питању страни поротници и арбитри, ситуација је нешто другачија. Формулација страног службеног лица из члана 112 ст. 4. њих дефинише као „као чланове правних институција стране државе“, док члан 112. ст. 3. тачка 4. службеним лицем сматра и „лице коме је фактички поверено вршење појединих службених дужности или послова“, а тачка 3. укључује и лице у установи, предузећу или другом субјекту, којем је поверено вршење јавних овлашћења, које одлучује о правима, обавезама или интересима физичких или правних лица или о јавном интересу. ГЕТ истиче да одредба члана 112. ст. 4. не укључује и стране арбитре који не би неопходно били сматрани члановима правних институција у страни држави, јер исти члан даје аутономну дефиницију страног службеног лица, не ослањајући се на дефиницију службеног лица из члана 112 ст. 3. ради допуне значења. Државне институције Републике Србије навеле су да би страни арбитри, такође, били покривени Законом о арбитражи, јер исти у свом члану 19. наводи да арбитри могу бити страни држављани. Ипак, GRECO евалуациони тим сматра да се ова одредба у основи тиче могућности страног држављанина да поступа као арбитар у оквиру Закона о арбитражи, све док стране, на пример, не достигну споразум да конфликт реше у оквиру правила арбитраже Србије. Овакво стање ствари не испуњава захтеве члана 4. Додатног протокола, јер је концепт страног арбитра у оквиру Протокола

10 Groupe of States against corruption, Third Evaluation Round, Evaluation Report on the Republic of Serbia-Incriminations (ETS 173 and 191, GPC 2), Adopted by Greco at its 48 th Plenary Meeting (Strasbourg, 27 September – 1 October 2010), p. 16.

11 Ibidem, p. 16.

везан за обављање функција „у оквиру националног закона о арбитражи било које друге државе“, зато, оно што преовлађује није националност арбитра, већ закон у оквиру којег он делује. Када се говори о страним поротницима, они су покривени само у оној мери у којој се сматрају „члановима правних институција у страни држави“ (члан 112 (4) Кривичног законика). Ово није у сагласности с Додатним протоколом који криминализује дело давања/примања мита страних поротника без обзира на њихов статус у страни јурисдикцији. GRECO евалуациони тим препоручује **предузимање неопходних законодавних мера којима би се обезбедило да страни арбитра и поротници буду покривени одредбама о подмићивању Кривичног законика у складу са Додатним протоколом Конвенције Кривичног закона о корупцији (ЕТС 191).**¹²

Када је у питању подмићивање у приватном сектору, чланови 367 став 6. и 368 став 5. Кривичног законика инкриминишу и када одговорно лице захтева или прими поклон или другу корист или прими обећање поклона или друге користи као и када је мито дато, обећано или понуђено одговорном лицу.¹³

GRECO евалуациони тим сматра да Кривични законик мора на недвосмислен начин да обухвати сва лица која управљају или раде у било ком својству у привредним друштвима. GRECO подсећа на чланове 7. и 8. Конвенције који јасно обухватају цео спектар лица која управљају или раде за, у било ком својству, ентитете приватног сектора (запослени који раде на одржавању, возачи, итд. (радници нижег ранга). Представници Републике Србије истакли су да у судској пракси постоје случајеви који се односе и на запослене на нижем ступњу и предочиле једну коначну судску одлуку која се односила на радника у магацину који је осуђен за кривично дело примања мита. Имајући у виду изјаве стручњака са лица места и чињеницу да су упућени на само један пресуђен случај давања/примања мита када су у питању лица запослена на нижем рангу, GRECO евалуациони тим сматра да постоји опште неразумевање израза „одговорно лице“.

Стога, GRECO евалуациони тим препоручује **да се на одговарајући начин разјасни да законодавство које се тиче давања/примања мита у приватном сектору покрива цео спектар лица која руководе или раде за, у било којој функцији, ентитете приватног сектора.**

Даље, ГЕТ примећује да код кривичног дела давање мита у ст. 4. постоји посебан основ за ослобођење од казне ако је учинилац дело пријавио пре него што је сазнао да је оно откривено. Такође, у том случају поклон, односно друга корист могу се вратити лицу које је дало мито (ст. 6. члан 368). Овакво решење има за циљ охрабривање пријављивања случајева давања мита. GRECO евалуациони тим истиче да су овакве ситуације веома ретке у судској пракси и да тужиоци у таквим ситуацијама радије прибегавају примени члана 18. Кривичног законика који регулише дело малог значаја као основ који искључује противправност. GRECO прихвата чињеницу да је реч о факултативном ос-

¹² Ibidem, p. 17.

¹³ У члану 112. Кривичног законика који даје значење израза употребљених у законнику наведено је да се одговорним лицем сматра власник предузећа или другог субјекта привредног пословања или лице у предузећу, установи или другом субјекту којем је, с обзиром на његову функцију, уложена средства или на основу овлашћења, поверен одређени круг послова у управљању имовином, производњи или другој делатности или у вршењу надзора над њима или му је фактички поверено обављање појединих послова. Одговорним лицем сматра се и службено лице када су у питању кривична дела код којих је као извршилац означено одговорно лице, а у овом законнику нису предвиђена у глави о кривичним делима против службене дужности, односно као кривична дела службеног лица.

нову за ослобођење од казне, али доводи у питање могућност враћања поклона, односно друге користи даваоцу истог, па због тога препоручује **укидање могућности да се даваоцу мита који је кривично дело пријавио пре његовог откривања исти врати.**

На крају свог извештаја GRECO закључује да је након последњих измена и допуна Кривичног законика у великој мери постигнуто усаглашавање с Кривичноправном конвенцијом о корупцији. Ипак, мора се решити ограничен број прилично специфичних недостатака.

У смислу горе наведеног, GRECO евалуациони тим Републици Србији упућује следеће препоруке:

1. **Предузимање неопходних законодавних мера којима би се обезбедило да кривично дело активног и пасивног подмићивања у јавном сектору покрива сва извршења/неизвршења током обављања функције службеног лица, било да се предузима службена или друга радња (параграф 65).**
2. **Предузимање неопходних законодавних мера у циљу обезбеђивања тога да страни арбитри и поротници буду покривени одредбама о подмићивању Кривичног законика у складу с Додатним протоколом Конвенције о Кривичном закону о корупцији (ЕТС 191) (параграф 67).**
3. **Потврдити на одговарајући начин да законодавство које се бави примањем/давањем мита у приватном сектору покрива цео спектар лица која руководе или раде, у било ком својству, за ентитете приватног сектора (параграф 68).**
4. **Укидање могућности код члана 368 (6) Кривичног законика да се мито врати даваоцу истог уколико је случај пријавио пре него што је откривен (параграф 74).**
5. GRECO евалуациони тим позива власти Србије да представе извештај о имплементацији горе поменутих препорука до 30. априла 2012. године.¹⁴

Најзначајније новеле у Кривичном законнику Републике Црне Горе из 2010. и 2011. године које се односе на коруптивна кривична дела

У анализи кривичног законодавства Републике Црне Горе посвећеном борби против корупције акценат ћемо ставити на новеле Кривичног законика учињене 2010 (*Сл. лист РЦГ*, бр. 25/2010) и 2011. године (*Сл. лист РЦГ*, бр. 32/2011). Значајна интервенција у области борбе против корупције учињена је, најпре, Законом о изменама и допунама КЗ РЦГ из 2010. године. У припреми тог текста пошло се од прибављених експертиза о усаглашености важећег Кривичног законика с међународним стандардима (Конвенцијама УН-а и Савета Европе као изворима међународног кривичног права). Осим оних новина које се тичу адекватнијег законског описа појединих кривичних дела (укључујући и терминолошка усклађивања), законом су уведене и нове инкриминације или су проширене криминалне зоне код постојећих.

Најзначајније новине тичу се раздвајања корупције у јавном и приватном сектору, као и злоупотребе положаја. Наиме, у области кривичних дела против службене дужности спроведена је концепција да извршилац ових кривич-

¹⁴ Group of States against corruption, Third Evaluation Round, Evaluation Report on the Republic of Serbia-Incriminations (ETS 173 and 191, GPC 2), Adopted by Greco at its 48 th Plenary Meeting (Strasbourg, 27 September – 1 October 2010), p. 22.

них дела може бити само службено лице, а не и одговорно лице (досадашње решење које није у том погледу правило разлику између службеног и одговорног лица, неприхватљиво је криминалнополитички јер постоје значајне разлике између злоупотребе у области привредног пословања и злоупотребе службене дужности). Тако се одустало од анахроног решења наслеђеног из бившег југословенског кривичног права које је одговорно лице, пре свега с обзиром на овлашћења које је оно имало у вези са управљањем и располагањем друштвене имовине, изједначавало са службеним лицем. У неким случајевима, када за то постоји криминалнополитичко оправдање, уместо кривичних дела против службене дужности за која је било предвиђено да их могу учинити и одговорна лица у субјектима привредног пословања, предвиђена су одговарајућа кривична дела у глави кривичних дела против платног промета и привреде (нпр., злоупотреба положаја у привредном пословању). Злоупотреба положаја у привредном пословању уведена је уместо кривичног дела несавестан рад у привредном пословању. Наиме, то кривично дело потпуно је страно тржишно оријентисаној привреди у којој више не постоји друштвена својина те га стога кривична законодавства европских земаља и не познају. Истим изменама и допунама, у групу кривичних дела против службене дужности уведено је и ново кривично дело ситне преваре у служби, проновере и послуге (члан 421а КЗ). Противзаконито посредовање променило је назив у противзаконит утицај (у складу с Кривичноправном конвенцијом о корупцији) и раздвојено на два кривична дела, тј. његов активни и пасивни облик. У складу са спровођењем концепције која раздваја корупцију у јавном и приватном сектору, у групу кривичних дела против платног промета и привредног пословања, унета су и два нова кривична дела која се односе на корупцију у приватном сектору, а то су противправно примање поклона (члан 276а КЗ) и противправно давање поклона (члан 276б), уместо кривичних дела примања мита (које остаје резервисано само за службено лице као извршиоца) и давања мита код којег се мито даје службеном лицу (а не и одговорном лицу).

Које су се дилеме јавиле ступањем на снагу Закона о изменама и допунама Кривичног законика РЦГ из 2010. године?

Почећемо од прецизирања одредбе којом се регулише злоупотреба службеног положаја. Код субјективне злоупотребе службеног положаја (искоришћавање службеног положаја или овлашћења) унет је атрибут „противправно“. Одмах треба истаћи да се не ради о елементу бића кривичног дела, већ је то учињено да се нагласи општи елемент противправности (нпр., као код противправног лишења слободе). Овде се службени положај не користи у границама предвиђеним правом и ради остваривања циљева службе, већ ради остваривања неких противправних циљева. У ствари, на тај начин је наглашен општи елемент противправности који мора бити остварен код сваког кривичног дела, а овде је унет да прецизира овај облик радње извршења (Стојановић, 2010). Искоришћавање службеног положаја је противправно када је вршење службене дужности усмерено на остваривање противправног циља. У ствари, искоришћавање службеног положаја је увек противправно онда када је усмерено на остваривање последице овог кривичног дела (Стојановић, 2010). Дакле, не треба у сваком посебном случају тражити конкретне прописе према којима постоји противправно поступање службеног лица као што неки у теорији и пракси мисле.

Даље, поставило се питање какав је однос између злоупотребе службеног положаја и новог дела из члана 272. КЗ-а (злоупотребе положаја у привредном пословању). Прво, треба истаћи да постоји континуитет између новог дела и злоупотребе службеног положаја којим је пре измена и допуна било обухваћено и одговорно лице. Дакле, ако је неко одговорно лице извршило кривично дело злоупотреба службеног положаја пре измена и допуна, а у време када му се суди на снази је нова одредба, неприхватљиво би било ослободити од оптужбе оптуженог образлажући свој став да је данас када важи нови закон, тај став где је предвиђена одговорност одговорног лица брисан и више не постоји. Једино што треба учинити јесте да се процени који је закон блажи, повољнији за учиниоца. У односу на раније решење ово ново кривично дело значајно сужава криминалну зону, што има своје криминалнополитичко оправдање јер се одговорно лице и службено лице по свом положају и природи овлашћења које имају значајно разликују, те се ни њихове злоупотребе не могу исто третирали (код злоупотребе службеног положаја последица је прибављање себи или другоме користи, другом наношење штете или тежа повреда права другог, а код злоупотребе положаја у привредном пословању последица је прибављање себи или другоме противправне имовинске користи или проузроковање имовинске штете). Код одговорног лица, у неким случајевима, имајући у виду делатност коју обављају, то се не би ни могло сматрати злоупотребом. На пример, стицање било какве користи од стране службеног лица за себе или другог искоришћавањем свог службеног положаја заслужује кривичноправну интервенцију, док код одговорног лица под одређеним условима то може бити легитиман циљ обављања одређене привредне делатности и вршења овлашћења које одговорно лице има у тој делатности.

Треће, ст. 2. чланом 272. уведена је проневера у привредном пословању. Основно питање које се овде поставља јесте разграничење с проневером из групе кривичних дела против службене дужности. Проблем је што 2010. године законодавац није био доследан када је хтео да спроведе концепцију раздвајања службеног и одговорног лица, која је, иначе, оправдана. Омашка законодавца је у томе што је, тада, кривично дело проневере оставио непромењено, па се као извршилац могло јавити било које лице, па и одговорно лице. Однос ова два дела био би јасан да је проневера остала резервисана само за службена лица као извршиоце. Дакле, ово је један од разлога за измене и допуне из јуна 2011. године. Док ове нове измене нису ступиле на снагу однос између ова два дела решавао се по принципу специјалитета. Па када је у питању проневера у привредном пословању коју је извршило одговорно или неко друго лице, постојаће привидни идеални стицај, тј. постојаће само кривично дело из става 2. члана 272.

Разлози који оправдају измене и допуне кривичног законодавства из јуна 2011. године јесу недоследно спровођење концепције која раздваја корупцију у јавном и приватном сектору, као и отклањање неких правно-техничких недостатака.

Да кренемо од проневере, пошто смо с њом и завршили у претходној тачки.

У члану 420. став 1. измењен је па уместо „ствари које су му поверене у служби или на раду у државном органу, привредном друштву, установи или другом субјекту или радњи“ сада стоји „државном органу, установи или другом субјекту који се не бави привредним пословањем“ (зато што постоји посебан облик у члану 272. став 2). Интенција законодавца је да субјекти при-

вредног пословања који имају јавна овлашћења остану извршиоци кривичног дела проневере (КРИВИЧНА ДЕЛА ПРОТИВ СЛУЖБЕНЕ ДУЖНОСТИ).

Даље, у групи кривичних дела против службене дужности у складу с препорукама GRECO-а отклањају се неподударности у терминологији која се користи поготово код „коруптивних“ кривичних дела (примање и давање мита, трговина утицајем). Негде се користио термин поклон или друга корист, негде се упућивало на имовинску корист (члан 276б и 422). Предложене измене и допуне у свим члановима на које се односе препоруке GRECO тима користе речи „поклон или друга корист“ у кривичним делима подмићивања (члан 276а, 276б, 423, 424) и трговине утицајем (члан 422 и 422а). Код кривичног дела „противзаконити утицај“ била је направљена разлика између прве две радње извршења и треће радње извршења у погледу „друге користи“, односно друге имовинске користи (ко захтева или прими награду или другу имовинску корист или прихвати обећање награде или друге користи за себе или другог ...). Имајући у виду одредбу става 3, као и одредбе којима је прописано кривично дело навођења на противзаконити утицај, као и кривична дела примања и давања мита, није било разлога да се само на једном месту захтева имовинска корист, док је у осталим случајевима довољна „корист“, што значи било каква, па и неимовинска корист (Стојановић, 2010). Овде треба нагласити да је код кривичних дела примање мита у привредном пословању и давање мита у привредном пословању потребно нагласити да је у питању противправна корист јер прибављање користи која није противправна у привредном пословању може да има своје оправдање (нпр., ако изведете на ручак пословног партнера).

Изменама и допунама КЗ-а, такође у складу с препорукама GRECO тима, код кривичних дела подмићивања и трговине утицајем додато је и извршење ових кривичних дела преко посредника (нпр., код примања мита сада стоји „службено лице које непосредно или посредно...“), што је иначе предвиђено и у Конвенцији УН и у Кривичноправној конвенцији Савета Европе. У вези с тим истичемо мишљење GRECO тима да опште одредбе о саучесништву нису довољна гаранција у овом случају.

Код подмићивања у јавном сектору (члан 423 и 424), такође, отклањају се примедбе GRECO тима у односу на врсту радње коју службено лице може извршити или је није извршило, тј. према раније важећем Кривичном законнику радње морају бити „у оквиру службеног овлашћења“. То би у пракси значило да чињења или нечињења која не спадају у службена овлашћења, или законом утврђене надлежности службеног лица, а које он може да изврши због функције коју обавља, не би биле директно обухваћена одредбама о подмићивању. Сада се користи формулација „службена или друга радња“ код подмићивања у јавном сектору.

Завршне напомене

Научни пројекти, стручни скупови и округли столови треба да послуже и као иницијатива за нове измене и допуне КЗ-а. У том правцу, Конвенција УН против корупције захтева увођење у кривично законодавство новог кривичног дела „незаконито богаћење“ (Коларић, 2005: 567).¹⁵ Од бивших република СФРЈ једино је Македонија увела то кривично дело. Основна дилема код формулације овог кривичног дела јесте та да ли посебно издвојити категорије лица које могу одговорати за ово кривично дело или да то буде свако лице. Раније је постојало слично кривично дело, са истим називом, а за њега су одговарала сва лица. Међутим, јасно је да би таква формулација била неприхватљива.

Даље, у последњем периоду могу се чути и предлози да се кривично дело злоупотреба службеног положаја укине, јер се кривичноправна заштита може постићи и другим инкриминацијама из ове групе (несавестан рад у служби, примање мита...). Чињеница је да наша судска пракса често узима да постоји ово кривично дело, не упуштајући се озбиљно у питање да ли су остварени и елементи бића неког другог кривичног дела. Међутим, и Конвенција УН-а против корупције садржи слично кривично дело у члану 19 и од њега не треба одустати, већ само испоштовати правило да је ту реч о општем кривичном делу из ове групе, па ако су остварени елементи неког другог кривичног дела, онда постоји само то друго дело.

Највећи проблем код корупције представља недовољно откривање ових кривичних дела (Корупција, 2010: 304). Одавно је истакнуто да је важно за превенцију кривичних дела да примена казне буде извесна што представља значајну препреку у извршењу дела него сама висина забрањене казне. Код кривичног дела давања мита у члану 424. ст. 4. предвиђена је могућност ослобођења од казне ако учинилац пријави дело пре него што је сазнао да је оно откривено. Када грађани пријављују корупцију? Најчешће када „друга страна“ не испуни или неадекватно испуни своју „обавезу“ коју је за примљено мито требало да учини. Овде је очигледно реч о консензуалним кривичним делима, односно о делима код којих постоји сагласност оног који даје мито и оног који прима мито. У условима када грађанин за новац дат на име мита добија одређену услугу брже, квалитетније, како га мотивисати да пријави кривично дело? Да ли могућност ослобођења од казне делује довољно подстицајно, јер он ће свакако бити оглашен кривим. Чини се да ни међународни документи немају решења за такве ситуације.

Литература

1. Baisén, Z. (1995). Борба против корупције и учешће маса у Кини. *Seventh International Anticorruption Conference*, Beijing, China, October 6–10.
2. Бошковић, М. (2004). Методика откривања и доказивања кривичних дела корупције. *Безбедност*, 1, 8–20.
3. Gardner, T., Andersen, T. (2006). *Criminal Law*. Belmont: Thomson Wadsworth.
4. Коларић, Д. (2005). Међународни стандарди у области борбе против корупције и национално кривично законодавство. У *Зборник радова Организовани криминалитет – стање и мере заштите*. Београд: Полицијска академија.

¹⁵ Кривично дело које учини јавни функционер а састоји се у незаконитом богаћењу, тј. знатном увећању имовине које он не може разумно објаснити с обзиром на његова законита примања (члан 20. Конвенције УН-а)

5. *Корупција-проблеми и превазилажење проблема.* (2010). Београд: Удружење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије.
6. Стојановић, З., Коларић, Д. (2010). *Кривичноправно реаговање на тешке облике криминалитета.* Београд: Правни факултет.
7. Стојановић, З. (2007). *Устав Републике Србије и материјално кривично законодавство.* У *Зборник радова Устав Републике Србије, кривично законодавство и организација правосуђа.* Златибор: Српско удружење за кривично-правну теорију и праксу.
8. Стојановић, З., Перић, О. (2009). *Кривично право – посебни део.* Београд: Правна књига.
9. Стојановић, З. (2010). *Коментар кривичног законика.* Подгорица: Влада Црне Горе и OSCE.
10. Überhofen, M. (1999). *Казненоправно сузбијање корупције.* *Избор, 4,* 317–323.

Документи и извештаји

11. Additional Protocol to the Criminal Law Convention on Corruption (ETS No. 191), Explanatory Report.
12. Criminal Law Convention on Corruption, ETS 173, 1999, Explanatory report.
13. Groupe of States against corruption, Third Evaluation Round, Evaluation Report on the Republic of Serbia-Incriminations (ETS 173 and 191, GPC 2), Adopted by Greco at its 48 th Plenary Meeting (Strasbourg, 27 September – 1 October 2010).
14. Groupe of States against corruption, Third Evaluation Round, Evaluation Report on the Republic of Montenegro-Incriminations (ETS 173 and 191, GPC 2), Adopted by Greco at its 49 th Plenary Meeting (Strasbourg, 29 November – 3 December 2010).

STANDARDS OF OPPOSING CORRUPTION UNDER THE CONDITIONS OF EUROPEAN INTEGRATIONS

Summary

Corruption represents one of the most important topics of the international criminal policy. This is why it is very important to establish if in Serbia, observed from the point of view of criminal-substantive law, the satisfactory solutions or criteria proposed by the international documents should prompt us to think about either the reform or amendment of our legislation. Criminal legislation of the Republic of Serbia fulfils to a large extent the standards set by the Council of Europe Criminal Law Convention on Corruption. This paper examines the third round GRECO Evaluation Report on the Republic of Serbia – Incriminations (ETS 173 and 191) and recommendations given to our country on that occasion. Also, the solutions and the approach of the Criminal Code of Montenegro are presented, which complete with the 2010 and 2011 novelties stand out considerably concerning the fight against corruption when compared with other countries in the region.